

20. april 2009

Referat af møde i Vikingeskibsmuseets bestyrelse

Mandag d. 20. april 2009 kl. 15.00 – 17.00

Mødet blev afholdt i museets administrationsbygning, Vindeboder 12, mødelokale 1. sal.

Tilstede: Leo Bjørnskov (næstformand)
Direktør Lars Fredsted
Kulturudvalgsformand Evan Lynnerup
Borgmester Poul Lindor Nielsen (formand)
Direktør Gurli Martinussen

Økonomichef Claus Christiansen
Museumsdirektør Tinna Damgård-Sørensen

Dagsorden

Pkt. 0: Meddelelser fra formanden

Der har lørdag den 18. april været en ulykke i forbindelse med oprigning af Nationalmuseets slup Ruth, der ligger i museumshavnen. Et laugsmedlem faldt ned fra riggen, og brækkede ryggen. Han vil blive opereret en af de nærmeste dage, og har gode chancer for at bevare sin førlighed. Skaden er anmeldt til Nationalmuseet, som forfølger den forsikringsmæssigt. Vikingeskibsmuseet forventer ikke at blive draget til ansvar, men vil benytte anledningen til endnu engang at indskærpe alle sikkerhedsprocedurer.

Pkt. 1: Godkendelse af dagsorden

Forslag til dagsorden:

0. Meddelelser fra formanden
  1. Godkendelse af dagsorden
  2. Godkendelse af referat af møde d. 26. januar 2009
  3. Årsrapport og beretning 2008
  4. Revideret budget 2009
  5. Restaurering, modernisering og udbygning af Vikingeskibshallen
  6. Kontrakt med Nationalmuseet
  7. Museumshavn og vinterbadere
  8. Bestyrelsesseminar
  9. Igangværende arbejder: marinarkæologi
  10. Igangværende arbejder: Afdeling for maritime håndværk og rekonstruktion
  11. Evt.
-

Indstilling:

Det indstilles, at bestyrelsen godkender dagsordenen.

Beslutning:

Bestyrelsen kunne godkende dagsordenen.

Pkt. 2: Godkendelse af referat af møde d. 26. januar 2009

Bilag 1: Referat af møde den 26. januar 2009

Orientering:

Bemærkninger til referat skal indgives senest en uge efter udsendelse. Der er ikke indkommet bemærkninger.

Indstilling:

Det indstilles, at bestyrelsen godkender og underskriver det udsendte referat.

Beslutning:

Referatet blev godkendt og underskrevet.

Pkt. 3: Årsrapport og beretning 2008

Bilag 2: a. Årsrapport 2008
b. Kommentar til Årsrapport 2008
c. Budget- og regnskabsskema for indberetning til Kulturarvsstyrelsen
d. Revisionsprotokollat
e. Årsberetning 2008

Orientering:

Museets revisor Hanne Brødsgaard vil gennemgå årsrapport og revisionsprotokollat på mødet.

Årsregnskabet aflægges som en årsrapport, der er udarbejdet efter bestemmelserne i årsregnskabsloven. Årsrapporten er som sidste år opstillet som et fuldt fordelingsregnskab; alle lønninger er således fordelt på aktivitetsområde på grundlag af den aflagte tidsregistrering. Det giver et reelt billede af især de museumsfaglige aktiviteter omfang. Årsrapporten udleveres til museets bestyrelse, tilskudsgivere og særlige interesserede. Årsrapporten skal underskrives af bestyrelsens medlemmer.

Årsrapporten suppleres af et specifikationshæfte, der alene – efter ønske – udleveres til bestyrelse og offentlige myndigheder.

Årets resultat: Museet kommer ud af 2008 med et overskud på kr. 9.098. Inden for regnskabet er der hensat midler til en række større, igangsatte projekter, bl.a.:

- Udvikling af forskningsområdet
- Formidling af Havhingstens forsøgsrejse
- Publikation af museets arbejde med rekonstruktion af de fem Skuldelevskibe
- Restaurering og modernisering af Vikingeskibshallen
- Ombygning af kontorfaciliteterne

Der er ingen bemærkninger i revisionsprotokollatet, som skal underskrives af bestyrelsens medlemmer.

Budget og regnskabsskema til Kulturarvsstyrelsen: Skal underskrives af bestyrelsens medlemmer.

Årsberetning 2008: Der er udarbejdet en beretning om årets aktiviteter, som gøres tilgængelig på museets hjemmeside, og som derudover sendes til tilskudsydere, biblioteker og særligt interesserede. Beretningen indeholder en forenklet regnskabsopstilling, og gengiver årsrapportens oplysninger om institutionen og dens økonomi.

Indstilling:

Det indstilles at bestyrelsen:

- Godkender og underskriver Årsrapport for 2008
  - Godkender og underskriver revisionsprotokollat
  - Godkender og underskriver budget- og regnskabsskema til Kulturarvsstyrelsen
  - Indgiver eventuelle kommentarer til årsberetningen
-

Beslutning:

I årsrapporten tilføjes til afsnit 4 side 20: ”Dispensationen vedrører etablering af betalingsområder nord og syd for den offentlige sti. Dispensationen giver fortsat offentlig gennemgang af den øst-vestgående sti.”. Med denne tilføjelse blev Årsrapport for 2008 godkendt og underskrevet.

Revisionsprotokollat blev godkendt og underskrevet.

Budget- og regnskabsskema til Kulturarvsstyrelsen blev godkendt og underskrevet.

I årsberetningen tilføjes til afsnit 1 side 66: ”Dispensationen vedrører etablering af betalingsområder nord og syd for den offentlige sti. Dispensationen giver fortsat offentlig gennemgang af den øst-vestgående sti.”

Pkt. 4: Revideret budget 2009

Bilag 3: a Økonomi i forhold til budget; besøgs- om omsætningsstatistik 1.1. – 31.3.09

Orientering:

Økonomi i forhold til budget 2009. Besøgs- og omsætningsstatistik for årets første tre måneder viser en tilbagegang i forhold til sidste års tal, og en svag tilbagegang i forhold til budget. Tendensen fra efteråret 2008 ser således ud til at fortsætte.

Museet har som udgangspunkt budgetteret forsigtigt, men tendensen giver ikke desto mindre anledning til at revidere budgettet endnu engang. Nyt revideret budget vil derfor blive fremlagt sammen med revideret arbejdsplan i forbindelse med bestyrelsens seminar i maj.

Supplerende orientering, givet på mødet:

En foreløbig analyse af besøgsstatistikken viser, at:

- Det samlede besøgstal er faldende
- Faldet er især markant blandt danske gæster. I årene 2005 – 2008 er andelen af danske gæster faldet fra 34 % - 29 %
- Andelen af danske gæster er størst i vintermånederne. I årene 2005 – 2008 er andelen af danske gæster i vintersæsonen imidlertid faldet fra 46 % - 37 % (ligesom de faktiske tal er faldet).
- Andelen af udenlandske gæster er fra 2005 – 2008 steget fra 66 % – 71 %.

Udviklingen i den internationale sammensætning af museets gæster, med en stigende andel gæster fra udlandet, gør museet sårbar overfor nedsat rejseaktivitet som følge af finanskrisen. Der bør derfor gøres forsøg på at tiltrække flere danske gæster.

Der er en markant forskel på besøgstallet i sommer- og vintersæson; mens museets faciliteter er under pres i sommermånederne, er der masser af plads til udvikling i vintermånederne. Der bør derfor gøres forsøg på at øge besøgstallet i vintermånederne.

Denne problemstilling vil blive forfulgt i museets videre strategiarbejde.

Indstilling:

Det indstilles at bestyrelsen:

- Tager den givne orientering til efterretning; nyt revideret budget fremlægges til godkendelse i maj.

Beslutning:

Bestyrelsen tog den givne orientering til efterretning, og fortsætter drøftelsen i forbindelse med det planlagte visions- og strategiseminar i maj.

Pkt. 5: Restaurering, modernisering og udbygning af Vikingskibshallen

---

Orientering:

Arbejdet med planer for restaurering, modernisering og udbygning af Vikingskibshallen er nu genoptaget. Onsdag den 11. marts havde museet møde med direktør Hans Peter Svendler og projektleder Eske Møller fra Realdania, arkitekt Erik Christian Sørensen samt arkitekt Henrik Terkelsen. Fra museet deltog museumsdirektør Tinna Damgård-Sørensen, chef for økonomi, administration og bygningsdrift Claus Christiansen, samt museets konsulent Arne Kunckel, som tillige arbejder for Realdania på kulturområdet.

Realdania viste positiv interesse for projektet, uden at der dog er indgået aftale om finansiel støtte til projektet.

Hans Peter Svendler gav udtryk for, at det er væsentligt at inddrage Kulturarvsstyrelsen i problemstillingen omkring restaurering og modernisering af den fredede Vikingskibshal, før arbejdet med et forprojekt igangsættes. Han mente endvidere, at det i et projekt af denne størrelse er vigtigt at få skabt kontakt til relevante fonde på et meget tidligt tidspunkt.

Når de nødvendige kontakter er skabt, er det planen at etablere en projektgruppe, hvis arbejder vi kan søge støtte til hos Realdania.

Indstilling:

Det indstilles, at bestyrelsen tager den givne orientering til efterretning.

Beslutning:

Bestyrelsen tog den givne orientering til efterretning, og fortsætter diskussionen af projektet i forbindelse med det planlagte visions- og strategiseminar i maj.

Pkt. 6: Kontrakt med Nationalmuseet

Orientering:

Der afholdes møde med Nationalmuseet om ny kontrakt få dage før bestyrelsesmødet. Museumsdirektør Tinna Damgård-Sørensen vil orientere på mødet.

Supplerende orientering, givet på mødet:

Der har nu været afholdt møde med Nationalmuseet vedrørende ny kontrakt. Der er ikke i den forbindelse fremkommet alarmerende problemstillinger: Nationalmuseet har opsagt kontrakten på baggrund af de problemer, der knytter sig til vedligeholdelsen af Nationalmuseets fartøjer (for få ressourcer, behov for prioritering og formulering af langsigtet bevarings- og restaureringsplan).

På mødet blev processen frem mod en ny kontrakt aftalt. Kontraktens fire punkter vil blive gennemgået og beskrevet i et detaljeret bilagsmateriale, som danner udgangspunkt for formulering af selve kontrakten. De fire punkter omfatter:

- Marinarkæologisk beredskab
- Marinarkæologisk arkiv og bibliotek
- Nationalmuseets fartøjssamling
- Roskilde skibene

Det er intentionen at gennemføre processen så hurtigt, at ny kontrakt kan underskrives inden udgangen af juni måned.

Indstilling:

Det indstilles, at bestyrelsen drøfter eventuelle problemstillinger, der måtte fremkomme i forbindelse med kontraktforhandlingen.

Beslutning:

Bestyrelsen tog den givne orientering til efterretning.

Pkt. 7: Museumshavn og vinterbadere

- Bilag 4:
- a: Kontrakt mellem Vikingskibsmuseet og Roskilde Vikinge Vinterbadere 2008/09
  - b: Kommentar til dagsordenens sagsfremstilling fra Roskilde Vikinge Vinterbadere v. formand Peter Lendal, fremsendt til museets bestyrelse 10. april 2009
  - c: Svar til Roskilde Vikinge Vinterbadere fremsendt i kopi til bestyrelsen den 16. april 2009:
-

Orientering:

Bestyrelsesmedlem Evan Lynnerup har anmodet om, at bestyrelsen drøfter følgende spørgsmål:

1. Hvad er det helt konkret at Vikingskibsmuseet skal bruge museumshavnen til i vinterperioden, som gør at det ikke er muligt for vinterbaderne at benytte pladsen. Og er det i givet fald en aktivitet, som museet ikke kan leve foruden.
2. Hvis det findes helt umuligt at benytte museumshavnen, vil det så være en mulighed at forlænge den nuværende tilladelse endnu en sæson for at skabe tid til at få etableret et ordentligt alternativ. F.eks. på den modsatte side af den nuværende bro.
3. Samtidig ønskes en generel drøftelse af museets samarbejde med aktørerne på havnen.

Spørgsmålet om vinterbadernes fremtidige placering undersøges for øjeblikket af Kulturforvaltningen; når Evan Lynnerup ønsker spørgsmålet drøftet i museets bestyrelse, skyldes det bekymring for museets gode ry og rygte, som belastes af den omtale, sagen gennem den seneste tid har fået i den lokale presse.

Baggrund

Museets bestyrelse godkendte i april 2008 et projekt for færdiggørelse af museumshavnen. Projektet omfattede etablering af friholderværk og sikkerhedsstiger på ydermolerne, og der blev afsat 1.375.000 kroner til opgaven i budgettet.

Som en direkte konsekvens af beslutningen opsagde museet den midlertidige aftale, der var indgået med Roskilde Vikinge Vinterbadere om brug af museets havn og arealer.

Historik

Museumshavnen er bygget som led i en udbygning af Vikingeskibsmuseet i 1996/97. Den er finansieret af Arbejdsmarkedets Feriefond, og opført til museumsformål. Havnen er sammen med det øvrige museumsanlæg (museumsø med bygninger) overdraget til Roskilde Kommune efter færdiggørelse. Der foreligger en kontrakt mellem kommunen og Vikingeskibsmuseet, som tildeler Vikingeskibsmuseet den fulde brugsret til og vedligeholdelsespligt for museumshavnen.

Vikingeskibsmuseet har siden ibrugtagningen af museumshavn og ø haft en meget åben holdning overfor grupper og foreninger, der ønsker at bruge museets faciliteter uden for museets åbningstid. Da en lille håndfuld mennesker kort efter åbning af museumshavnen anmodede om tilladelse til at bruge havnen til vinterbadning, blev de inviteret indenfor med åbne arme. De fik endvidere stillet faciliteter gratis til rådighed for omklædning og bad i museets kursuscenter.

I 2000 stiftede vinterbaderne foreningen Roskilde Vikinge Vinterbadere. Foreningen talte 15 medlemmer. Museet indgik en aftale med foreningen, der gav medlemmerne ret til at bruge museumshavnen samt faciliteterne i museets kursuscenter i et defineret tidsrum uden for museets åbningstid.

Foreningen voksede. Presset på faciliteterne blev større. Kursuscenteret var ved at blive for trangt, og vinterbaderne ønskede bl.a. en sauna i direkte tilknytning til badeområdet, samt en udvidelse af tidsrummet for badning.

På den baggrund udviklede Roskilde Vikinge Vinterbadere i 2004 et havnebad-projekt, der var udformet som en vandhusbåd med tilhørende badebroer. Projektet fik tilsagn om 1 mio kroner i økonomisk støtte fra Lokale og Anlægsfonden, og Kulturudvalget indstillede, at Roskilde Kommune afsatte 1,5 mio kroner til formålet. Vandhusbåden var tænkt placeret på ydersiden af museets lange mole – med adgang fra samme – og skulle bruges hele året. Foreningen havde imidlertid ikke inddraget museet i overvejelserne eller i forberedelserne af projektet. Museet blev derfor først bekendt med planerne, da de blev omtalt i pressen, og på et tidspunkt, hvor projektet allerede havde opnået tilsagn om økonomisk støtte. Museet indgav protest overfor projektet bl.a. med henvisning til, at et offentligt badeanlæg med adgang fra museets mole ikke var foreneligt med museets behov for at opkræve entré til betalingsområderne (i dette tilfælde molen). Museets indsigelse gav desværre anledning til en meget dårlig omtale i den lokale presse.

Med henblik på at finde en langsigtet løsning for vinterbaderne og et eventuelt sommerbad igangsatte Kulturforvaltningen i Roskilde Kommune en undersøgelse af forskellige placeringsmuligheder i området, ligesom forskellige driftsmodeller blev overvejet. Museet investerede mange ressourcer i arbejdet, idet museets direktør og tekniske chef var repræsenteret i samtlige arbejdsgrupper. Desværre førte processen ikke til en endelig løsning.

I 2005 indgik museet derfor en midlertidig aftale med Roskilde Vikinge Vinterbadere, der skulle give dem mere tid til at finde en langsigtet løsning for deres fremtidige placering. Aftalen indebar, at foreningen kunne benytte museets faciliteter til badning, omklædning mv. i sæsonen 2005/06. Samtidig blev foreningens kontaktpersoner anmodet om at skabe en bedre forståelse for den historik og det formelle aftalegrundlag, der var udgangspunkt for aftalen mellem museet og Roskilde Vikinge Vinterbadere, blandt foreningens medlemmer.

I 2006 havde foreningen fortsat ikke fundet en ny placering. Men via tilskud fra Roskilde Kommune kunne medlemmerne flytte fra museets Kursuscenter til en ny pavillon, som i samråd med museet og efter godkendelse af kommunen blev opstillet på kommunens areal bag ved Kursuscenteret. Foreningen kunne endvidere udvide faciliteterne med en sauna, som i samråd med museet blev placeret på en flydeponon, som let kunne flyttes til en ny fremtidig placering. Museet indgik endnu en midlertidig aftale med foreningen, som indebar, at de kunne benytte museumshavnen og broen ved bådeværftet, hvor saunaen også kunne placeres. Det blev endvidere aftalt at begrænsningerne på badetiden forsøgsvis kunne ophæves.

I 2007/08 fortsatte aftalen, og vinterbaderne udvidede faciliteterne med et vildmarksbad, et stort trækar til varmt bad, som blev opstillet på broen.

I april 2008 blev Vinterbaderne opsagt som en direkte konsekvens af bestyrelsens beslutning om at færdiggøre museumshavnen. I forbindelse med opsigelsen blev det gjort klart, at vinterbadning ikke fremover vil være forenelig med museets ønsker om at udvikle attraktionsværdien i museumshavnen på helårsbasis.

Vinterbaderne mente ikke, det var muligt at finde en ny placering af aktiviteten før sæson 2008/09. På den baggrund blev der den 18. september 2008 afholdt et møde med deltagelse af museet, Roskilde Vikinge Vinterbadere og Kulturforvaltningen i Roskilde Kommune. Der var rundt om bordet forståelse for, at Vinterbaderne havde brug for mere tid til at finde en ny fremtidig placering. Museet indvilgede derfor i endnu engang at indgå en midlertidig aftale med foreningen for sæson 2008/09 – og tilrettelagde arbejdet med friholderværket i museumshavnen, så badeaktiviteten kunne påbegyndes så hurtigt som muligt. Til gengæld betingede museet sig en garanti for, at sæsonen blev anvendt til at finde en langsigtet løsning. Det blev derfor aftalt, at Kulturforvaltningen tog ansvar for en proces, der skulle lede frem mod en varig placering af vinterbaderne et andet sted i Roskildes havneområde.

Kulturforvaltningen arbejder p.t. med problemstillingen, og forventer at kunne fremlægge fire alternative løsningsforslag for Kulturudvalget i juni.

Vikingskibsmuseet har i forbindelse med processen klart tilkendegivet, at Roskilde Vikinge Vinterbadere ikke kan fortsætte vinterbadning i museets havn – men museet har samtidig givet udtryk for en vilje til at drøfte, hvordan museet kan hjælpe med at løse eventuelle problemstillinger, der er forbundet med at realisere en langsigtet løsning uden for museumshavnen.

Selvom der er en proces i gang med henblik på at finde en langsigtet løsning, og selvom Vikingskibsmuseet har bakket positivt op om vinterbadernes aktivitet og udvikling fra begyndelsen, er spørgsmålet om foreningens fremtidige placering igen blusset op i lokalpressen i forbindelse med sæsonafslutning den 31. marts. Og igen oplever Vikingskibsmuseet, at samarbejdet med vinterbaderne fører til en presseomtale, der er belastende for museets omdømme i lokalsamfundet.

Problemet

Vikingskibsmuseet er et internationalt museum, hvis udvikling er afhængig af store egenindtægter. Som led i bestræbelserne på at øge disse indtægter, ønsker museet at øge museets attraktionsværdi i vinterhalvåret, hvor der nu er meget få gæster. Museet ønsker bl.a. at inddrage museumshavnen og pladsen omkring værftet i ”udstillingsarealet”. Den gennemførte investering i færdiggørelse af havnen vil bl.a. gøre det muligt at udstille bevaringsværdige fartøjer i havnen året rundt. Den ønskede udvikling kan ikke gennemføres fra det ene år til det andet; den vil i lighed med museets øvrige store projekter blive gennemført som en langsigtet proces.

Roskilde Vikinge Vinterbadere er en forening i vækst. Den tæller nu 250 aktive medlemmer, og faciliteterne er udbygget med pavillon, sauna og vildmarksbad. Foreningens aktivitet i havnen fylder mere og mere, alene i kraft af antallet af aktive vinterbadere. Det er i sig selv en problemstilling for museet, selvom vinterbaderne i dag er placeret relativt diskret i en krog bag værftet.

Roskilde Vikinge Vinterbadere har i pressen anført, at de bader fra en bro, hvor vanddybden ikke er tilstrækkelig til fortøjning af store skonnerter, og at deres fortsatte tilstedeværelse derfor ikke forhindrer en realisering af museets fremtidsplaner. For museet er det imidlertid ikke et spørgsmål om, hvilke broer der kan anvendes til fortøjning af hvilke fartøjer – det er et spørgsmål om, at vinterbaderne vil være placeret midt i et musealt udstillings- og formidlingsområde.

Roskilde Vikinge Vinterbadere har valgt *ikke* at afvente den proces, der er sat i gang i Kulturforvaltningen i Roskilde Kommune. De har valgt *ikke* at henvende sig til museet med deres tanker om fremtiden. De har i stedet valgt at skabe en sag i den lokale presse, som er belastende for museets omdømme.

Foreningen har øjensynligt ikke – som aftalt - anvendt den forgangne sæson til at finde en ny placering. De har ikke redegjort for, hvilke initiativer de har taget for at finde en langsigtet løsning, og de har ikke taget imod de tilbud, de så vidt vides har modtaget fra Roskilde Roklub og Roskilde Sejlklub. I stedet vælger de at fremstille Vikingskibsmuseet som den direkte årsag til, at foreningen må opgive sine aktiviteter. Og de kæder problemstillingen sammen med skrækscenarier om, at Vikingskibsmuseet formentlig også har planer om at forhindre adgang til den offentlige sti på museumsøen.

Vikingskibsmuseet bliver fanget i et skisma mellem behovet for at udvikle museet som et internationalt specialmuseum på den ene side, og hensynet til en lokal forening – og til det lokale omdømme - på den anden side.

Supplerende orientering, tilsendt bestyrelsen før mødet:

Se bilag 4b og 4 c

Indstilling:

Sagen indstilles til drøftelse.

Beslutning:

Sagen blev drøftet af museets bestyrelse. Vikingeskibsmuseet tilkendegiver på den baggrund, at når Roskilde Kommune i samarbejde med Roskilde Vikinge Vinterbadere har truffet beslutning om en fremtidig permanent placering uden for museumshavnen, vil Vikingeskibsmuseet være positiv overfor i en kort, defineret periode at give Roskilde Vikinge Vinterbadere mulighed for at benytte museumshavnen efter ansøgning.

Pkt. 8: Bestyrelsesseminar 14. – 15. maj 2009

Bilag 5: Forslag til program for bestyrelsesseminar (udleveres på mødet)

Orientering:

Det foreslås, at bestyrelsesseminaret afholdes i Stockholm med besøg på Vasamuseet.

Bjørn Varenius, chef for kulturmiljøafdelingen for Statens Maritima Museer, har indvilget i at tage imod os, og vise os rundt på museet torsdag formiddag, afsluttende med frokost.

Supplerende orientering, givet på mødet:

Museets bestyrelse har allerede udpeget to indsatsområder for museets visions- og strategiarbejde:

- En styrkelse af den marinarkæologiske forskning
- Udvikling af projekt for restaurering, modernisering og udbygning af Vikingeskibshallen

På den baggrund har museets daglige ledelse allerede gennemført en gennemgribende omorganisering af museet. Arbejdet med de to indsatsområder er endvidere indledt.

Museets daglige ledelse har behov for at drøfte og fastlægge de helt overordnede mål og prioriteringer, der skal være retningsgivende for de næste tyve års udvikling af museet.

Indstilling:

Det indstilles at bestyrelsen drøfter program for bestyrelsesseminaret.

Beslutning:

Bestyrelsen kunne tilslutte sig den udleverede møde- og rejseplan (dog med fremrykket hjemrejse). Målet med seminaret er at idéudvikle på et overordnet, langsigtet niveau, og at udstikke retningslinjer for det videre arbejde med vision og strategi for fremtidens Vikingeskibsmuseum.

Pkt. 9: Igangværende arbejder: Marinarkæologi**Orientering:**

2009 bliver et meget travlt år for museets marinarkæologiske afdeling. I flere af de anlægssager, der blev påbegyndt i 2008, skal der i indeværende år gennemføres omfattende marinarkæologiske forundersøgelser, som i alt vil vare tre til fem måneder. Desuden er der planlagt besigtigelse på en lang række lokaliteter, der er anmeldt af sportsdykkere, fiskere mv. samt besigtigelse af en række

selvvalgte lokaliteter omfattende både vrug og bopladslokaliteter. Der er dels tale om nye lokaliteter, dels om kendte vrug og boplads, som holdes under opsyn.

I løbet af året påbegyndes der udgravning på den submarine stenalderboplads ved Tudse Hage, hvor der tidligere kun er blevet lavet overfladeopsamlinger. Desuden kan udgravning af et vrug dateret til ca. 1763 ved Melby komme på tale.

Det kan således forventes, at Vikingeskibsmuseet fra medio april til medio oktober har mindst ét dykkerhold i gang. Enten i Vikingeskibsmuseets eget ansvarsområde eller i andre museers ansvarsområder, hvor Vikingeskibsmuseet skal fungere som konsulent. For at kunne gennemføre det omfattende dykkerprogram ansættes der udefra kommende marinarkæologer i perioder af varierende længde.

Forundersøgelser, anlægssager

Ankerbjærgning, Rødsand 2, Havvindmøllepark, EON

I området for havvindmølleparken Rødsand 2 blev der ved den marinarkæologiske forundersøgelse, der blev afsluttet i 2008, fundet tre jernankre, der var mere end 100 år gamle. To af ankrene har haft træstok og dateres til 17-1800 tallet, medens det tredje havde jernstok og dateres til 1800-tallet. Ankrene fra 1700-1800 tallet kan eventuelt forbindes med forliset af et større antal handelsskibe 15.-17. november 1811, hvor mere end 130 skibe lå for anker ved Rødsand, hvor også St. George mistede sit ror. Det ene anker, der havde været forsynet med træstok, var direkte truet af anlægsarbejdet, hvorfor det af Kulturarvsstyrelsen var krævet bjærget og konserveret. Omkring de to øvrige ankre er der defineret sikkerzoner på 400 x 400 m, hvor der ikke må opankres eller på anden vis udøves anlægsaktiviteter.

Under ledelse af Vikingeskibsmuseet og Nationalmuseet blev bjærgning af ankeret gennemført tirsdag den 1. april 2009 ved hjælp af dykkere fra JD Contractors skib Cable One. Ankeret blev efterfølgende transporteret til Nationalmuseets Bevaringsafdeling, hvor det skal konserveres. Efterfølgende skal ankeret udstilles på Strandingsmuseet i Thorsminde, hvor også roret fra St. George befinder sig.

Optagningen blev fulgt af DR, som samme dag bragte et klip i 21-Nyhederne og P4 Sjælland bragte 2 indslag i løbet af dagen. Torsdag den 2. april havde Folkebladet en artikel om bjærgningen og begivenhederne i 1811.

Rødsand 2, elkabel, Femern Bælt, Energinet DK

I forbindelse med etablering af elkabel fra havvindmølleparken ”Rødsand 2” syd for Lolland, påbegyndte Vikingeskibsmuseet marinarkæologisk forundersøgelse i en del af kabeltracéet i 2008. Færdiggørelse af forundersøgelsen gennemføres i sidste halvdel af april 2009 og tager to til tre uger.

Kontekkablet, elkabel, Storstrømmen, EnerginetDK

I forbindelse med etablering af et nyt Kontekkabel i Storstrømmen umiddelbart vest for Storstrømsbroen, gennemfører Vikingeskibsmuseet marinarkæologisk forundersøgelse. Det kulturhistoriske potentiale er primært submarine stenalderboplads. Forundersøgelsen påbegyndes i maj, umiddelbart efter ovennævnte forundersøgelse, og tager tre til fire uger.

Sevedø, elkabel, Smålandsfarvandet, SEAS/NVE

I forbindelse med etablering af et ca. 30 km langt elkabel fra Lolland til Sjælland gennemfører Vikingeskibsmuseet marinarkæologisk forundersøgelse i Smålandsfarvandet umiddelbart øst for

Omø. Det kulturhistoriske potentiale er primært submarine stenalderbopladser. Forundersøgelsen påbegyndes i juni, umiddelbart efter ovennævnte forundersøgelse, og tager fire til fem uger.

Femernforbindelsen, bro/tunnel, Femern Bælt, Sund og Bælt A/S

I forbindelse med etablering af Femernforbindelsen, skal Vikingeskibsmuseet sammen med tyske kollegaer fra Schleswig-Holstein forestå de marinarkæologiske undersøgelser. Vikingeskibsmuseet koordinerer arbejdet, som omfatter såvel den danske, som tyske del af Femern Bælt.

I marts 2009 har Vikingeskibsmuseet gennemgået surveydata fra såvel dansk som tysk farvand. Ud fra dette planlægges nu det videre forløb for de dybeste dele af Femern Bælt omfattende vanddybder fra 6 til 30 m. Farvandet er et af de tættest besejlede i verden, der er stærk strøm, sigtbarheden er dårlig og dykning forbundet med stor risiko. Desuden er risikoen for forekomst af bomber, miner og andet sprængstof yderst stor. Det planlægges derfor at foretage så mange besigtigelser som muligt med fjernstyrede videokameraer og lade professionelle dykkerfirmaer foretage de mest kritiske dykninger på dybder mellem 15 og 30 meter under ledelse af Vikingeskibsmuseet og vores tyske kollegaer. Dette, samt dykning ud til 6-15 m, som Vikingeskibsmuseet selv udfører, påbegyndes i 2009 og vil antagelig tage fire til fem uger. I løbet af sommeren 2009 bliver der lavet supplerende geofysisk survey, som vil være planlægningsgrundlaget for dykninger i 2010.

Ny fjordforbindelse, bro/tunnel, Roskilde Fjord, Vejdirektoratet

Forberedelserne til den "Ny fjordforbindelse" ved Frederikssund fortsætter. Vikingeskibsmuseet har deltaget i flere planlægningsmøder med bl.a. Vejdirektoratet. Antallet af alternative linieføringer er nu reduceret til tre og omfatter ikke det kulturhistorisk mest følsomme område ved Kølholm. Vikingeskibsmuseet har anbefalet, at der kun foretages marinarkæologisk forundersøgelse i den endelige linieføring og ikke i alle tre alternative, der pt. er i spil. Forundersøgelser kan tidligst ske i efteråret 2009.

Nord Stream, gasledning, Rambøll/Gazprom

I efteråret 2008 har Vikingeskibsmuseet gennemgået surveydata fra tracéet for en russisk/tysk gasledning. Rørledningen passerer dansk farvand øst og syd om Bornholm (alternativt nord og vest). 20 vrage er blevet lokaliseret og på 17 af disse er der udarbejdet en kulturhistorisk vurdering. Desuden fandtes et løst liggende rør og en køl, der kan være fra middelalderen.

Fem af vrage, samt roret, kan dateres til 1650-1800. Tre vrage kan dateres til 1770-1870. Seks vrage kan dateres til 1870-1945. Tre vrage er nyere fiskerbåde. Ét vrage er en tysk U-båd.

Dykning bliver sandsynligvis ikke aktuel, idet gasledningen søges ført udenom vrage, som i øvrigt ligger på relativt store vanddybder.

I 2009 gennemfører Nordstream survey i en 2000 m bred ankerkorridor omkring gasledningens linieføring. Vikingeskibsmuseet skal ud fra de meget omfattende surveydata udarbejde en kulturhistorisk vurdering. Opgaven forventes at blive ca. fem gange større end gennemgangen af surveydata fra selve linieføringen.

Djursland-Anholt, havvindmøllepark, Kattegat, Moesgård Museum

I forbindelse med en ny stor havbaseret vindmøllepark imellem Djursland og Anholt, hvor Moesgård Museum har det marinarkæologiske ansvar, fungerer Vikingeskibsmuseet som konsulenter for Moesgård Museum vedr. forhandling med myndigheder, konsulentfirmaer, bygherre mv. Også ved gennemsyn af surveydata og bistand til feltarbejdet vil Vikingeskibsmuseet have en konsulterende rolle. Alt arbejdet kommer til at foregå i løbet af sommeren og efteråret 2009.

Besigtigelser

En lang række af de besigtigelser, der var planlagt udført i 2008, blev, på grund af de mange marinarkæologiske forundersøgelser i forbindelse med anlægssager, udsat til 2009.

Der er dels tale om lokaliteter, der er anmeldt af sportsdykkere, fiskere mv. dels om selvvalgte lokaliteter omfattende vrag, boplads, spærringer, stenkister, søfort m.v. Der er primært tale om nye lokaliteter, men også kendte vrag og boplads, som holdes under opsyn.

Besigtigelserne vil dels blive gennemført på de dage eller de perioder, hvor der på grund af vejret ikke kan gennemføres forundersøgelser, dels vil der blive etableret et besigtigelseshold, såfremt der bliver behov for det, og som vil arbejde parallelt med forundersøgelsesholdet.

Undersøgelser

Tudse Hage, stenalderboplads, Storebælt

I juli påbegyndes udgravning på den submarine stenalderboplads ved Tudse Hage, der dateres til omkring 5.200 f.Kr. Fra bopladsen er der igennem de sidste 50 år opsamlet adskillige velbevarede genstande af organisk materiale, som viser, at der stadig kan forekomme særdeles rige kulturlag med optimale bevaringsforhold. Der er ikke tidligere foretaget egentlige udgravninger, og målet med de kommende års undersøgelser er at lokalisere de mest fundrige områder, at lokalisere og kortlægge tidligere kystlinier og lokalisere endnu ældre faser af bosættelsen end den hidtil kendte.

I forbindelse med National Geographics produktion af en 1½-2 timer lang dokumentarfilm om submarine stenalderboplads, havstigninger m.v. har Vikingskibsmuseet haft møde med produktionsselskabet Wall to Wall (et Oskarpræmieret engelsk filmselskab). Dokumentarfilmen skal også omfatte optagelser fra udgravning af en submarin stenalderboplads, hvilket kun kan ske ved Tudse Hage, idet dette er det eneste sted i verden, hvor der er planlagt udgravning af en rig og velbevaret stenalderboplads i 2009. Der er endnu ikke lavet faste aftaler.

Sommerens udgravning vil strække sig over to til tre uger. Projektet har potentiale til god formidling. Både medens udgravningen pågår og med efterfølgende særudstilling m.v.

Melby, vrag, Kattegat

Såfremt tiden tillader det, vil det vrag, der blev fundet i 2007 ved Melby, Nordsjælland blive udgravet. Der er tale om en vragsdel på ca. 17x4 m og omfatter en del af bunden og en del af den ene skibsside. Foreløbig er vraget dendrodateret til ca. 1763. Der er tale om resterne af et handelsskib, der har haft en last af hjulformede slibesten. Foreløbig er der bjærget ni store hjulformede slibesten af sandsten, som det hidtil ikke har været muligt at provinienbestemme, samt enkelte stykker keramik.

Planen er at tømme vraget helt, dokumentere det og bevare det in situ vha. af de metoder, som NM og VM har lavet forsøg med de sidste par år. Projektet har potentiale til god formidling. Både medens udgravningen pågår og med efterfølgende særudstilling m.v.

Forskning

Wreck Protect, EU's "7th Framework Programme"

EU-behandlingen af forskningsprojektet "Wreck Protect" er så fremskredent, at den endelige godkendelse forventes omkring 1. maj 2009. Vikingskibsmuseets primære opgave er afholdelse af Field School ved projektets afslutning, men museet deltager i øvrigt i planlægningen af hele forløbet.

Projektet går i korte træk ud på at udvikle metoder og værktøjer til at vurdere nedbrydningsgraden af de vrag og andre anlæg i Østersøen, som i stigende grad er truet af invasion af nye arter af trædestruktive organismer (pæleorm), samt udvikle in situ sikringsmetoder.

Projektet vil munde ud i 2 vejledninger til brug for Fortidsmindeforvaltninger og Museer:

- 1) Vejledning i forudsigelse af pæleormsangreb i marine miljøer
- 2) Vejledning i in situ bevaring af vrage

Projektet gennemføres i samarbejde med Swedish University of Agricultural Sciences (Uppsala, Sverige), Nationalmuseets Bevaringsafdeling (København), National Service for Archaeology, Cultural Landscape and Built Heritage (Holland), Danmarks og Grønlands Geologiske Undersøgelser (København) og University of Gothenburg (Sverige) m.fl. har Vikingeskibmuseet søgt EU's "7th Framework Programme" om midler til et tværdisciplinært projekt omfattende marinarkæologi, geofysik, marinbiologi, træ mikrobiologi og konservering.

§ 28-ansøgninger

Vikingeskibmuseet har i 2008 søgt Kulturarvsstyrelsen om §28-midler til tre forskellige projekter, men har i skrivende stund endnu ikke modtaget svar.

De tre projekter er:

- Diskenvrage. Dokumentation af sedimenttransport ved og nedbrydning af Diskenvrage. Samarbejde med Bevaringsafdelingen på Nationalmuseet.
- Melbyvrage – in situ sikringsforsøg. Samarbejde med Bevaringsafdelingen på Nationalmuseet
- Stignæs – lokalisering af submarine kystlinier ved hjælp af seismik.

Supplerende oplysninger, givet på mødet:

Wreck Protect, EU's "7th Framework Programme"

Projektet er nu godkendt af EU, og indledes den 1. maj 2009.

Nyt vrage fra 1600-tallet

I sidste uge blev et vrage ved Gedserbro Gård i det sydlige Grøndsund, undersøgt. Vraget blev fundanmeldt til Det Marine Arkiv i 1967 og skulle efter sigende være en 5-mastet skonnert, der var nedsprængt i 1930'erne. På den pågældende position lå imidlertid et helt andet og hidtil ukendt klinkbygget vrage. Vraget ligger på blot 5 m's dybde, er 15-16 m langt, spanttoppe kan følges hele vejen rundt og ved agterenden er en del af roret bevaret. Ud fra enkelte konstruktionsmæssige træk er vraget foreløbig dateret til 1600-tallet, men det kan både være ældre og yngre. En dendrokronologisk prøve blev hjemtaget til datering.

P.hd. projekt

Ansøgning om erhvervs P.hd. er blevet forsinket fire måneder. Det har været nødvendigt for museets direktør at prioritere en presserende lokal sag, hvorfor ansøgningen ikke har kunnet færdiggøres inden fristens udløb. Næste ansøgningsfrist er den 17. august 2009.

Indstilling:

Det indstilles at bestyrelsen tager den givne orientering til efterretning..

Beslutning:

Den givne orientering blev taget til efterretning.

Pkt. 10: Igangværende arbejder: Afdeling for rekonstruktion og maritime håndværk

---

Orientering:

Gokstadfæringen til dansk-canadisk museum i Alberta, Canada blev søsat 1. april, med repræsentanter fra den canadiske ambassade i DK, dansk-canadiske familier fra DK og Canada og dansk-canadisk venskabsforening. Begivenheden blev dækket af lokalpressen.

D. 24. april søsættes museets 3. Frederikssunds-jolle som er bygget til en privat ejer. Det er bådeværftets nybygning nummer 38 (talt fra Roar Ege 1984) og det er nummer 21 "ud af huset".

De store skibe blev søsat den 4. april, inkl. Havhingsten, af museets frivillige bådelag, der tæller mellem 250 og 300 medlemmer. Resten kommer i vandet i løbet af april.

Havhingsten og de andre skibe vil være sejlene på museets jubilæumsdag, den 20. juni og i forbindelse med markedet "stormandens fest" den 8.- 9. august

Bådeværftet går i gang med bygningen af en Fejokvase til privat køber. Der er bygget en udstilling op omkring bygningen og brugen af disse både, den vises på bådeværftet. Byggeriet vil foregå henover sommeren.

Vi har sendt mange tilbud på små vikingeskibe og mindre traditionelle både til danskere og folk fra udlandet, specielt er amerikanere begyndt at spørge på priser, formentlig fordi sidste års sejlads med Havhingsten har fået Vikingeskibsmuseet på landkortet. Af projekter, der sandsynligvis bliver til i efterår/vinter, er: bygning af fem joller til Sanglandet Lejre (Lejre forsøgscenter) og en større reparation af Atlantic Challenge båden, Solidarité som sejles og vedligeholdes af en forening af medlemmer fra Roskilde sejlklub og Roskilde roklub

Nationalmuseet har bedt os om at rekonstruere Roskilde 6 (IDV), da det originale skib skal medvirke i en stor vikingetidsudstilling i 2011, i Kbh, Berlin og London.

Indstilling:

Det indstilles, at bestyrelsen tager den givne orientering til efterretning.

Beslutning:

Den givne orientering blev taget til efterretning.

Pkt. 11: Eventuelt

Den 1. maj er der åbning af museets særudstilling og nedgravning af tidskapsel. Poul Lindor Nielsen deltager i det officielle arrangement.

Den 20. juni fejrer museet sit 40 års jubilæumssæson.

Referent
Tinna Damgård-Sørensen